

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/104/2020
Identifikačné číslo spisu: 5020200199
Dátum vydania rozhodnutia: 26.05.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:5020200199.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne: E. A., nar. XX. K. XXXX, bytom R. XXXX/XX, K. (právnej nástupkyne po pôvodnom žalobcovi S.V. A., nar. XX. F. XXXX, naposledy bytom tamtiež, zomr. XX. R. XXXX) proti žalovanému: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom Račianska 71, Bratislava, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Generálneho riaditeľstva ZVJS č. GR ZVJS-d-11701/14-2020 zo dňa 16. marca 2020, o kasačnej sťažnosti pôvodného žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline č. k. 24Sa/13/2020-15 zo dňa 07. septembra 2020, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Žiline č. k. 24Sa/13/2020- 15 zo dňa 07. septembra 2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

I.

1. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) právoplatným uznesením sp.zn. 24Sa/13/2020-15 zo dňa 07. septembra 2020 postupom podľa § 98 ods. 1 písm. g) s poukazom na § 6 ods. 1 a § 7 písm. a) zákona č. 162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) odmietol žalobu pôvodného žalobcu, ktorou sa tento domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže zo 16. marca 2020, č. GR ZVJS-d-11701/14-2020, ktorým postupom podľa § 30 ods. 1 písm. i) zák. č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov v spojení s § 84 ods. 1 zák. č. 328/2002 Z.z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zastavil správne konanie na základe podanej žiadosti pôvodného žalobcu zo dňa 12. februára 2020, pretože v tej istej veci sa právoplatne rozhodlo a skutkový stav sa podstatne nezmenil. Pôvodný žalobca k žalobe pripojil rozhodnutie GR ZVJS č. GR ZVJS-d-11701/14-2020 zo dňa 16. marca 2020, proti ktorému podľa poučenia bolo možné podať odvolanie (§ 84 ods. 3 zák. č. 328/2002 Z.z.), ktoré má odkladný účinok, a tiež odvolanie zo dňa 24. marca 2020 proti uvedenému rozhodnutiu. O náhrade trov konania rozhodol krajský súd tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania v zmysle § 170

písm. a) SSP.

2. Krajský súd uviedol, že SSP na prieskum správnych rozhodnutí vyžaduje splnenie viacerých podmienok, keď jednou z týchto podmienok je podanie správnej žaloby po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov v konaní pred orgánom verejnej správy. Táto podmienka vyplýva z § 7 písm. a) SSP. Musí ísť o rozhodnutie, ktoré nadobudlo právoplatnosť až po povinnom použití riadneho opravného prostriedku v správnom konaní. V danom prípade je predmetnom súdneho prieskumu neprávoplatné rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu GR ZVJS, voči ktorému bolo možné podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok, čo pôvodný žalobca aj využil a podal voči nemu odvolanie. Napadnuté rozhodnutie teda doposiaľ nie je právoplatné. SSP vylučuje právomoc správneho súdu pri prieskume neprávoplatných rozhodnutí správneho orgánu. V danom prípade teda nie je splnená základná procesná podmienka na vedenie správneho súdneho konania, a to pôvodným žalobcom označený nespôsobilý predmet súdneho prieskumu.

3. Krajský súd mal preukázané, že v danom prípade pôvodný žalobca podal správnu žalobu počas konania o riadnom opravnom prostriedku voči napadnutému rozhodnutiu. Uvedená situácia nebola situáciou predčasne podanej žaloby v zmysle § 98 ods. 1 písm. c) SSP a túto vadu nie je možné zhojiť ani tým, ak následne po začatí správneho súdneho konania lehota na podanie žaloby proti prípadne vydanému druhostupňovému rozhodnutiu už začala plynúť.

4. Krajský súd mal za to, že v danom prípade nebolo namieste vyzývať pôvodného žalobcu na odstránenie väd žaloby, pretože žaloba ako taká neobsahovala vady žaloby v zmysle § 59 SSP, a preto nebol daný dôvod na postup podľa tohto ustanovenia. Žaloba bola riadna, zrozumiteľná. Pokiaľ pôvodný žalobca za žalovaného označil Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, orgán verejnej správy, ktorý v tomto prípade rozhoduje o riadnom opravnom prostriedku a ako napadnuté rozhodnutie označil rozhodnutie GR ZVJS č. GR ZVJS-d-11701/14-2020 zo dňa 16. marca 2020, t. j. prvostupňové správne rozhodnutie, krajský súd nezvolil postup podľa § 60 SSP a nepredvolal pôvodného žalobcu na výsluch za účelom odstránenia väd podania (žaloby) - správneho označenia napadnutého rozhodnutia, nakoľko ako sám pôvodný žalobca uviedol v žalobe, odvolací orgán (Ministerstvo spravodlivosti SR) o odvolaní žalobcu v zákonom danej lehote nerozhodol. Nebola však splnená základná procesná podmienka na vedenie správneho súdneho konania v zmysle § 97 SSP, pôvodným žalobcom bol označený nespôsobilý predmet súdneho prieskumu, keď jeho predmetom bolo prvostupňové rozhodnutie, ktoré doposiaľ nenadobudlo právoplatnosť, a bol proti nemu podaný riadny opravný prostriedok, o ktorom doposiaľ nebolo rozhodnuté. Na nedostatok tejto procesnej podmienky bol krajský súd povinný prihliadnuť, aj keď sa jedná o konanie v sociálnych veciach, v ktorom sa žalobcovi ako fyzickej osobe poskytuje poučenie o procesných právach a povinnostiach tak, aby takýto žalobca netrpel pri uplatňovaní svojich práv ujmu. Keďže v administratívnom konaní ešte nebolo vydané odvolacie rozhodnutie, v tomto štádiu administratívneho konania neexistuje ešte spôsobilý predmet súdneho prieskumu v zmysle § 6 ods. 1 SSP, t.j. právoplatné rozhodnutie o podanom odvolaní pôvodného žalobcu, ktoré by vydal odvolací orgán v zmysle § 180 ods. 1 SSP. Pokiaľ nebolo vydané odvolacie rozhodnutie v inštančnom postupe, ešte nebolo s konečnou platnosťou rozhodnuté o žiadosti pôvodného žalobcu zo dňa 12. februára 2020. Je totiž nevyhnutné, aby o jeho nároku najskôr s konečnou platnosťou rozhodli správne orgány a až následne vykonali prieskum ich rozhodovacej činnosti správne súdy. Súdny prieskum správnych rozhodnutí je koncipovaný až ako následný prostriedok ochrany subjektívnych verejných práv, ktorý nemôže nahrádzať prostriedky nachádzajúce sa vnútri verejnej správy.

5. Krajský súd ďalej uviedol, že pokiaľ prebieha odvolacie konanie, ktorého predmetom je napadnuté prvostupňové rozhodnutie, je potrebné, aby pôvodný žalobca vyčkal na vydanie odvolacieho rozhodnutia. Od doručenia tohto rozhodnutia odvolacieho orgánu mu začne plynúť dvojmesačná lehota na podanie správnej žaloby v zmysle § 181 ods. 1 SSP, v ktorej bude pôvodný žalobca mať možnosť podať správnu žalobu v sociálnych veciach voči rozhodnutiu odvolacieho správneho orgánu s tým, že ako žalovaného označí orgán, ktorý toto rozhodnutie vydal, t.j. odvolací orgán. Za takýchto procesných podmienok bude môcť pôvodný žalobca v prípade, ak bude mať za to, že odvolacím rozhodnutím bude porušený zákon, iniciovať jeho súdny prieskum. Pôvodný žalobca tak má ponechanú otvorenú cestu k

správnemu súdному prieskumu za splnenia vyššie uvedených procesných podmienok, teda pokiaľ prebehne odvolacie konanie voči prvostupňovému rozhodnutiu na základe ním podaného odvolania a pôvodný žalobca následne napadne právoplatné odvolacie rozhodnutie odvolacieho orgánu v zákonom stanovenej lehote.

II.

6. Proti tomuto uzneseniu podal pôvodný žalobca v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť s poukazom na to, že správna žaloba bola odmietnutá nezákonne. Pôvodný žalobca ďalej poukázal na to, že krajský súd mu nesprávnym procesným postupom, t.j. bez verejného konania, neumožnil využiť jeho procesné práva, t.j. právo konania za jeho účasti, právo na vyjadrenie sa k vykonaným dôkazom, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Krajský súd už trikrát bez verejného konania, bez účasti pôvodného žalobcu, odmietol jeho správnu žalobu, ktorou sa domáha svojho práva na výsluhový príspevok. Podľa § 109 SSP je pojednávanie verejné. Hoci § 137 ods. 1 SSP umožňuje súdu prejednať vec bez nariadenia pojednávania, týmto však dochádza k porušovaniu zásady verejnosti súdneho konania, ktorá nie je iba v záujme celej verejnosti, pretože je to jedným z rozhodujúcich momentov nastolenia dôvery vo výkon spravodlivosti. Takýto postup súdu je v rozpore s čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru na ochranu základných ľudských práv a slobôd a s Ústavou SR. V dôsledku nekonania verejného pojednávania nebol pôvodný žalobca riadne vypočutý a nemohol sa vyjadriť k vykonaným dôkazom, čo je v rozpore s čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4 a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. Rozhodnutím bez nariadenia verejného konania krajský súd porušil jedno zo základných práv každého občana, a to právo na spravodlivé verejné súdne konanie a rovnako tak porušil čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru na ochranu základných ľudských práv a slobôd a Listinu základných ľudských práv a slobôd.

8. Odmietnutím žaloby pôvodného žalobcu, ktorou sa domáhal svojho základného práva, došlo k porušeniu čl. 46 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého z právomoci súdu nemôžu byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd. V danej súvislosti pôvodný žalobca poukázal na judikatúru Ústavného súdu SR (rozhodnutia Ústavného súdu SR sp.zn. III. ÚS 43/03, I. ÚS 3/01, I. ÚS 37/95).

9. Odmietnutím žaloby došlo podľa názoru pôvodného žalobcu k porušeniu § 147 ods. 1 písm. a) SSP, podľa ktorého správny súd rozhoduje uznesením, ak nerozhoduje vo veci samej. Napadnuté rozhodnutie žalovaného nebolo procesnej povahy, nakoľko konanie o vzniknutom nároku, t.j. o nároku na výsluhový dôchodok, zaniká len za taxatívnych podmienok uvedených v § 213 zák. č. 73/1998 Z.z. a kedy sa nevypláca. Napadnutým rozhodnutím GR ZVJS rozhodol meritorne o nároku pôvodného žalobcu, a to tak, že zastavil konanie o jeho dávke.

10. Pôvodný žalobca namietol porušovanie zásady rovnakého zaobchádzania.

11. K dôvodu odmietnutia jeho žaloby pôvodný žalobca uviedol, že voči napadnutému rozhodnutiu GR ZVJS vyčerpал opravný prostriedok tým, že voči nemu podal odvolanie, o ktorom bolo rozhodnuté ministerkou spravodlivosti SR zo dňa 17. mája 2020 tak, že napadnuté rozhodnutie GR ZVJS bolo potvrdené. A teda napadnuté rozhodnutie GR ZVJS nadobudlo právoplatnosť dorúčením rozhodnutia o odvolaní pôvodného žalobcu, a to dňa 17. mája 2020.

12. Pôvodný žalobca navrhol, aby kasačný súd napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

III.

13. Žalovaný sa ku kasačnej sťažnosti pôvodného žalobcu nevyjadril.

IV.

14. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 11 písm. g/ SSP) preskúmal napadnuté uznesenie krajského súdu v súlade s § 455 SSP bez pojednávania, a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť pôvodného žalobcu je dôvodná.

15. Podľa § 26 ods. 1 SSP správny súd poskytuje účastníkom konania poučenie o ich procesných právach a povinnostiach. Túto povinnosť nemá, ak je účastník konania zastúpený advokátom alebo ak má účastník konania, jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho koná alebo ho zastupuje, vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa.

16. Podľa § 26 ods. 2 SSP správny súd poučí účastníkov konania o možnosti zvoliť si advokáta alebo obrátiť sa na Centrum právnej pomoci.

17. Po podaní kasačnej sťažnosti pôvodný žalobca zomrel, preto v zmysle § 63 ods. 1 Civilného sporového poriadku v spojení s § 25 SSP a § 111 ods. 1 zák. č. 328/2002 Z.z. kasačný súd v konaní pokračoval s jeho právnou nástupkyňou.

18. Kasačný súd z obsahu súdneho spisu zistil, že:

- podaním z 24. mája 2020 sa pôvodný žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu GR ZVJS zo 16. marca 2020, č. GR ZVJS-d-11701/14-2020, fotokópiu ktorého zároveň k predmetnej žalobe doložil vo forme prílohy a rovnako doložil aj odvolanie voči tomuto rozhodnutiu,

- krajský súd napadnutým uznesením sp.zn. 24Sa/13/2020 zo dňa 07. septembra 2020 postupom podľa § 98 ods. 1 písm. g) s poukazom na § 6 ods. 1 a § 7 písm. a) SSP odmietol žalobu pôvodného žalobcu, ktorou sa tento domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže zo dňa 16. marca 2020, č. GR ZVJS-d-11701/14-2020, ktoré obsahovalo poučenie, že je proti nemu možno podať odvolanie,

- pôvodný žalobca dňa 18. septembra 2020 doručil krajskému súdu predmetnú kasačnú sťažnosť.

19. Správne súdy poskytujú pri plnení svojich úloh účastníkom konania poučenie o ich procesných právach a povinnostiach. Túto povinnosť nemajú, ak je účastník konania zastúpený advokátom alebo ak má účastník konania, jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho koná alebo ho zastupuje, vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa. Poučovacia povinnosť sa týka najmä tých procesných práv a povinností, ktorých využitie (realizácia) alebo splnenie (rešpektovanie) má základný význam pre kvalitu zabezpečenia a realizácie základného práva na súdnu ochranu. Správny súd je povinný poučiť účastníkov konania o možnosti zvoliť si advokáta alebo obrátiť sa na Centrum právnej pomoci.

20. Zo spisu krajského súdu mal kasačný súd za preukázané, že pôvodný žalobca nebol zastúpený advokátom, pričom krajský súd opomenul splniť si svoju poučovaciu povinnosť, a teda pôvodného žalobcu o jeho právach, a ani o práve zvoliť si advokáta alebo obrátiť sa na Centrum právnej pomoci, riadne nepoučil.

21. Toto opomenutie viedlo k porušeniu práva pôvodného žalobcu riadne konať pred súdom. Vo všeobecnosti pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia tých práv, ktoré mu procesné predpisy priznávajú za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany práv a právom chránených záujmov. O vadu ide najmä vtedy, ak správny súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom a týmto postupom vylúčil účastníka konania z realizácie jeho procesných práv priznaných mu právnym poriadkom. Takýmto procesným právom účastníka je napr. právo na doplnenie alebo opravu nesprávneho, neúplného alebo nezrozumiteľného podania, právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k

vykonaným dôkazom, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu a pod., pričom podľa § 203 ods. 1 SSP rozsah správnej žaloby fyzickej osoby v sociálnych veciach a jej dôvody možno zmeniť alebo doplniť až do rozhodnutia správneho súdu.

22. Podľa názoru kasačného súdu napadnuté uznesenie krajského súdu nemožno považovať za spravodlivé a súladné so zákonom, keďže bolo vydané bez toho, aby bol pôvodný žalobca riadne poučený o jeho procesných právach.

23. „Cieľom poučovacej povinnosti súdu je viesť žalobcu k tomu, aby ním vykonané procesné úkony mohli vyvolať zamýšľané účinky.“ (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 192/2015 zo dňa 07.10.2015).

24. Ak by si krajský súd splnil svoju poučovaciu povinnosť podľa § 26 ods. 1 a 2 SSP, pôvodný žalobca sa mohol obrátiť so žiadosťou o zastupovanie na Centrum právnej pomoci alebo sa dať zastúpiť advokátom a mohol by účinne brániť svoje práva. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na právny názor Ústavného súdu SR vyslovený v náleze sp. zn. I. ÚS 192/2015 zo dňa 07.10.2015, že: „Je totiž povinnosťou všeobecného súdu neuplatňovať pozitivistický prístup nad podstatu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale hľadať (v medziach zákona) individuálnu spravodlivosť. Všeobecná poučovacia povinnosť súdov nie je len všeobecným princípom, ktorý by sa uplatnil iba v prípadoch, keď s tým výslovne Občiansky súdny poriadok počíta, ale je aplikovateľná po celú dobu konania.“

25. Vzhľadom na to, že ide o sociálnu vec, kde sa povinné zastúpenie nevyžaduje, je potrebné, aby súd venoval zvýšenú pozornosť splneniu si poučovacej povinnosti voči osobám uplatňujúcim si v takomto druhu konaní svoje nároky.

26. Kasačný súd sa ďalšími námietkami pôvodného žalobcu uvedenými v kasačnej sťažnosti nezaoberal s poukazom na dôvod zrušenia napadnutého uznesenia krajského súdu, a teda, že krajský súd nesplnil svoju poučovaciu povinnosť voči pôvodnému žalobcovi a kasačnú sťažnosť odmietol bez toho, aby pôvodného žalobcu riadne poučil o jeho práve zvoliť si advokáta alebo sa obrátiť na Centrum právnej pomoci.

27. Z uvedených dôvodov kasačný súd uznesenie krajského súdu podľa § 462 ods. 1 SPP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V ďalšom konaní krajský súd bude postupovať v naznačenom smere, právnu nástupkyňu žalobcu riadne poučí o jej procesných právach a povinnostiach s poukazom na § 26 SSP a o predmetnej veci znova rozhodne.

28. V novom rozhodnutí správny súd rozhodne znovu aj o náhrade trov konania, vrátane trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SPP).

29. Toto uznesenie kasačného súdu bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu n i e j e prípustný opravný prostriedok.